

Teorie optimálních měnových zón: rámec k diskuzím o monetární integraci*

Roman HORVÁTH – Fakulta sociálních věd, Karlova univerzita, Praha; Středoevropská univerzita, Budapešť
(horvath@mbox.fsv.cuni.cz)

Luboš KOMÁREK – Česká národní banka; Vysoká škola ekonomická, Praha
(lubos.komarek@cnb.cz)

Teorie optimálních měnových zón (OCA – *Optimum Currency Area Theory*) je typickým příkladem teorie, jejíž rozvoj má těsnou souvislost se záměry vytvoření vyšší formy integrace (širší spolupráce než v intencích pásma volného obchodu či celní unie) mezi dvěma nebo více ekonomikami. Teorie OCA je teorií dlouhého období; nemá potřebnou operační přesnost pro rozhodování, která je dána pokusem této teorie dát odpověď na prohibitivně těžkou otázku: „Jaký je optimální počet měn v jedné oblasti?“

Vývoj teorie OCA postupně odstranil ze svého jádra teoretické kontroverze a vzal v úvahu rozvoj makroekonomické teorie posledních desetiletí jako např. „Lucasovu kritiku“. Přibližně v 90. letech 20. století začíná mít teorie OCA mikroekonomické základy a výrazně vzrostla rovněž její vysvětlovací schopnost po argumentaci o endogenitě OCA-proměnných. Při zkoumání volby kurzových režimů v tranzitivních ekonomikách je nutné vzít v úvahu nejenom závěry teorie OCA, ale i specifické stabilizační problémy, které nejsou v teorii OCA zahrnuty. Teorii OCA lze empiricky ukázat, zda ekonomiky k sobě strukturálně konvergují, nebo zda divergují; proto argumentujeme, že teorie OCA tvoří rámec pro diskuze o monetární integraci (rámec proto, že není operačně přesná) a není „teorií s mrtvým koncem“ z důvodu prohibitivně složitých otázek, které si klade.

Práce nejprve připomíná vznik a historii regionálních měnových zón, včetně připomenutí existujících měnových unií (mimo Evropou) a současných směrů ve vytváření měnových unií ve světě. Tento vývoj je konfrontován s historií a vývojem teorie optimálních měnových zón, přičemž vycházíme zejména z prací Friedmana (1953), Mundella (1961, 1973a, 1973b), McKinnona (1963) a Kenena (1969). Teoretická část práce dále obsahuje sumarizaci nákladů a přínosů vytvoření měnové unie (zejména z hlediska monetární a fiskální politiky), problematiku endogenity optimálních měnových zón a jejich vztahu k moderní teorii OCA. Aplikační rovina příspěvku obsahuje jednak diskuzi globálního pohledu na řízení měnových kurzů (režimů) a kurzovou integraci, vztah teorie OCA a vývoje EMU (Evropské měnové unie) a jednak možnosti, které z teorie OCA můžeme vyvodit pro současnou a očekávanou situaci České republiky.

Hlavním empirickým výstupem práce je výpočet tzv. OCA-indexů, které odhadují, nakolik si je dvojice ekonomik strukturálně blízká, tj. nakolik velké mají být obavy z asymetrických šoků při vytvoření měnové unie. Příspěvek dospívá k závěru, že česká ekonomika má v tomto ohledu blíže k Německu, než k němu má současná členská země eurozóny Portugalsko. Situace se však obrací, pokud odhadujeme strukturální podobnost ekonomik k EU. Zde si již česká ekonomika vede hůře než zmiňovaná ekonomika portugalská.

* Příspěvek vznikl v rámci řešení výzkumného projektu České národní banky: Komárek, L. – Čech, Z. – Horvát, R. (2001–2002): *The Nominal and Real Macroeconomic Convergence Process of the Czech Economy to EU/EMU Countries – the Management of the Exchange Rate Regime*. Plná verze příspěvku byla publikována v (Horvát – Komárek, 2002).

LITERATURA

- BAYOUMI, T. – EICHENGREEN, B. (1997): Optimum Currency Areas and Exchange Rate Volatility: Theory and Evidence Compared. In: Cohen, B. (ed.): *International Trade and Finance, New Frontiers for Research: Essays in Honor of Peter B. Kenen*. Cambridge University Press, 1997.
- BAYOUMI, T. – EICHENGREEN, B. (1998): Ever Closer to Heaven? An Optimum-Currency-Area Index for European Countries. *European Economic Review*, vol. 41, 1998, pp. 761–770.
- FRIEDMAN, M. (1953): The Case for Flexible Exchange Rates. In: *Essays in Positive Economics*. The University of Chicago Press, 1953.
- HORVÁTH, J. – JONÁŠ, J. (1998): Exchange Rate Regimes in the Transition Economies: Case Study of the Czech Republic 1990–1997. *ZEI Working Paper*, Bonn, 1998.
- HORVÁTH, R. – KOMÁREK, L. (2002): Teorie optimálních měnových zón: rámec k diskuzím o monetární integraci. *Finance a úvěr*, roč. 52, 2002, č. 7-8.
- KENEN, P. (1969): The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View. In: Mundel, R. – Swoboda, A. (eds.): *Monetary Problems in the International Economy*. University of Chicago Press, 1969.
- McKINNON, R. (1963): The Theory of Optimum Currency Area. *American Economic Review*, September 1963, pp. 717–725.
- McKINNON, R. (2000): Mundell, the Euro and Optimum Currency Areas. *Journal of Policy Modeling*, vol. 22, 2000, no. 3, pp. 311–324.
- MUNDELL, R. (1961): A Theory of Optimum Currency Areas. *American Economic Review*, vol. LI, September 1961, pp. 657–665.
- MUNDELL, R. (1973a): Uncommon Arguments for Common Currencies. In: Johnson, H. G. – Swoboda, A. K.: *The Economics of Common Currencies*. Allen and Unwin, 1973, pp. 114–132.
- MUNDELL, R. (1973b): A Plan for a European Currency. In: Johnson, H. G. – Swoboda, A. K.: *The Economics of Common Currencies*. Allen and Unwin, 1973, pp. 143–172.

SUMMARY

JEL Classification: E32, E42, F33, F42

Keywords: optimal currency area – transition – European Union – central banking

Optimum Currency Area Theory: A Framework Toward Discussions of Monetary Integration

Roman HORVÁTH – Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague; Central European University, Budapest (c02hor01@student.ceu.hu)

Luboš KOMÁREK – Czech National Bank, Prague; University of Economics, Prague (lubos.komarek@cnb.cz)

In the article we argue that the theory of optimum currency area (OCA) provides a framework for discussions about monetary integration. OCA theory basically attempts to answer the almost prohibitively difficult question: „What is the optimal number of the currencies to be used in one area?“ Early in the paper we summarise the historical and discuss the possible future monetary integration of various regions in the world. We then turn to theory, such as the classical contributions to OCA theory in the 1960s and the modern „endogenous view“. Next, empirical studies of OCA theory in connection with the EMU and the Czech Republic are presented, followed by a calculation of the so-called OCA index. We conclude that OCA theory is a long-term theory that lacks operational precision.